

ROGER DALTRY

VEEL DANK,
MENEER KIBBLEWHITE

MIJN VERHAAL

2018
Amsterdam

1

HET
FLANELLEN
SHIRT

Op een broeierige avond in maart 2007 liepen Pete en ik het podium op van het Ford Amphitheatre in Tampa, Florida. Voor de negende keer die maand, de negenenzeventigste keer in de afgelopen negen maanden, opende de band met 'I Can't Explain'. Ik zwaaide met mijn microfoon naar het publiek, klaar om te doen wat ik altijd doe. Klaar voor de openingszin... 'Got a feeling inside.' Maar de microfoon woog een ton. Hij schoot weg als het anker van een schip. Geen idee of hij terugkaatste. Alles werd zwart.

Daarna werd ik backstage wakker. De lichten dansten voor mijn ogen, bezorgde stemmen kwamen en gingen. Pete was erbij, wilde weten wat er aan de hand was. En in de verte hoorde ik het gejoel van twintigduizend teleurgestelde fans.

Vijftig jaar op rij had ik het steevast gered. Altijd was ik er om op te treden. Honderden optredens. Duizenden. In pubs, clubs, wijkcentra, kerkzalen, concertzalen, stadions, de Pyramid Stage, de Hollywood Bowl, de Super Bowl, Woodstock. Als de spots aangingen, was ik er. Vooraan op het podium. Klaar om te spelen.

Voor het eerst sinds ik een microfoon in mijn handen nam, twaalf was ik toen, en iets van Elvis zong, kon ik niet optreden. Toen ze me achter in een ambulance schoven, was ik meer teleurgesteld dan wie ook die avond. Ik luisterde naar de sirenes en – nog zo'n nieuwe ervaring – voelde me machteloos.

In de dagen daarna werd er door de artsen een hoop in me geprikt en gepord, en uiteindelijk ontdekten ze dat ik een te laag zoutgehalte in mijn lijf had. Nu lijkt het zo logisch als wat, maar het zou nooit in me opgekomen zijn. Elke keer als we een maand of twee, drie op tournee waren, werd ik ziek. Echt heel, heel ziek. En nu, na al die jaren, ontdek ik dat daar een simpele reden voor was. Het lag aan het zout, of liever gezegd: een tekort eraan. Al dat rondrennen, al dat zweten: ik droogde gewoon uit. We waren atleten, maar we hebben nooit als atleten getraind. Avond in, avond uit traden we twee, drie uur op, en we dachten er gewoon niet bij na. Geen coolingdowns. Geen rekoefeningen. Geen vitamine-supplementen. Alleen een kleedkamer waar de alcohol rijkelijk vloeyde. Want we zijn een rockband, geen voetbalteam.

Dat was niet het enige wat ik die week te horen kreeg. Een paar dagen later liep een van de vele artsen bij me binnen, en hij hield een röntgenfoto van mijn borst in zijn hand geklemd.

'Zo, meneer Daltrey, wanneer hebt u uw rug gebroken?' vroeg hij.

Beleefd vertelde ik hem dat ik mijn rug niet had gebroken.

Beleefd vertelde hij mij dat dat wel zo was. De röntgenfoto was het bewijs, daarop was een rug te zien die ooit gebroken was geweest en waarvan de eigenaar niet erg voorzichtig was geweest. Je zou denken dat ik het had gemerkt toen het gebeurde, maar ik heb vroeger zo vaak in de kreukels gelegen. In elk rock-'n-rollverhaal zit een element van geluk, maar dat geluk komt alleen door hard

werken. Als je valt, sta je weer op. Je gaat gewoon door. Zo was het in het begin en zo is het nu nog steeds.

Ik kan me drie momenten herinneren waarop ik mijn rug misschien gebroken zou kunnen hebben. Een keer toen we in 1974 'I'm Free' van *Tommy* filmden. In één minuut en vijftien seconden zie je dat een gast uit het leger me in een salto de lucht in gooit. De stunt was een fluitje van een cent, maar ik voelde me beroerd. Ik kan me niet herinneren dat ik iets heb horen knappen, maar het deed verdomde pijn. En de rest van de dag waren we bezig met de openingsopnamen van het nummer, het deel waar mijn personage Tommy Walker door het glas valt. We deden het eerst buiten en daarna gingen we de studio in om het op het blauwe scherm in te dubben. Daar zijn we de hele middag zoet mee geweest. Daar val ik een of anderhalve meter lager op een mat. En *cut*.

'Nog één keer, Roger.' Dat was een van Ken Russells favoriete uitspraken. Hij hield ervan om zijn acteurs tot het uiterste te drijven.

'Weet je echt zeker dat we nog niet alles hebben, Ken?' antwoordde ik met mijn mogelijk gebroken rug.

'Nog één keer, Roger.'

'Oké, Ken.'

Of het moet zijn gebeurd op 5 maart 2000, op weg naar het Ultimate Rock Symphony-optreden in het Sydney Entertainment Centre. Paul Rodgers van Bad Company had zich ziek gemeld, dus moest ik zijn nummers ook doen. Ze stuurden vroeg een busje, ik sprong erin en op weg naar de arena deed ik een warming-up met mijn stem. Dan heb ik de gewoonte om met één hand met een handdoek mijn tong vast te houden en met mijn andere hand mijn kin, waarbij ik van die vreemde toonladders afwerk. Het klinkt krankzinnig en het ziet er ook krankzinnig uit, alsof ik door een demon bezeten ben. Ik mag graag denken dat het een relatief wel-

luidende demon is, maar je wilt daar echt niet mee bezig zijn als je betrokken raakt bij een auto-ongeluk.

De vrouw die op de snelweg invoegde had daar andere ideeën over. Ze zeilde zonder waarschuwing onze baan op. Mijn chauffeur wist nog te remmen en we raakten haar in de flank. Het was niet zo heel erg. Mijn tong zat nog in een handdoek gewikkeld en we leefden allemaal nog. Ik hoorde niets breken, maar het deed wel verdomde pijn. Toen we eindelijk bij het optreden aankwamen, werd er een orthopedist opgetrommeld, die voordat ik het podium op ging de boel weer op zijn plek terug kraakte. Ik vermoed dat ik het puur op adrenaline heb volgehouden, want daarna had ik drie jaar lang constant pijn.

Maar ik denk dat het hoogstwaarschijnlijk is gebeurd toen ik op kamp was, ik was toen een jaar of negen, tien. Rond 1953. Ik was de clubzanger van de Boys' Brigade en werd altijd op de schouders van de sergeant over het strand heen en weer gedragen, terwijl ik naar nietsvermoedende vakantiegangers verheffende Amerikaanse marsliederen brulde. Ik zong als een engeltje.

Het enige probleem vormde een jongen die Reggie Chaplin heette. Reggie zat ook bij de Boys' Brigade. Hij was groot voor zijn leeftijd. Ik maak geen geintje. Hij was dertig centimeter langer dan ik en ruim een halve meter breder. Hij woonde op Wendell Road in Shepherd's Bush, op maar vijf minuten afstand van waar ik woonde op Percy Road, maar dat was een wereld van verschil. Daar woonde een aantal gezinnen die je niet tegen de haren in wilde strijken. Die zijn er nog steeds. Zo is dat in Londen. En in Shepherd's Bush waren het de Chaplins op Wendell Road. Het was een aso-gezin uit een aso-sstraat, en helaas had Reggie, grote Reggie, het op mij voorzien.

Dus daar waren we, op kamp, en omdat ik de kleinste was,

werd ik in een deken de lucht in gegooid. Kinderen vermaakten zich met dat soort dingen voordat er iPads waren uitgevonden.

Reggie was de leider van de onverlaten en terwijl ik een meter-tje of vijf in de lucht hang, roept hij: ‘We laten ’m los.’ Ik hoor die klootzak het nu nog zeggen. ‘We laten ’m los.’

Natuurlijk liet iedereen de deken los. Ik kon helemaal niets doen. Ik stortte neer op de grond en raakte bewusteloos. Misschien is er toen iets geknakt, maar ik was van de wereld. Aan de ene kant betekende dat voor mij einde kamp. Ik zat de rest van de dag in dat verdomde ziekenhuis en de rest van de week lag ik creperend van de pijn in een tent van de Boys’ Brigade met, naar ik nu vermoed, een gebroken rug. Aan de andere kant was ik gered: mijn problemen met Reggie waren voorbij. Want terwijl ik daar bewusteloos op de grond lag, dacht hij dat hij me had vermoord.

Toen ik bijkwam, was Reggie de eerste die ik zag en hij hilde. Het gemeenste joch van Shepherd’s Bush snotterde grote, dikke tranen van schuldgevoel en angst. Hij voelde zich verschrikkelijk. Nou, daarna was hij zo’n beetje mijn beschermengel en ik dikke maatjes met een Chaplin. Het zat goed tussen mij en de aso-familie uit de aso-sstraat. Iedereen ging nu anders met me om. Ik was onaantastbaar. Dat duurde helemaal tot aan de middelbare school, want toen werd alles een grote puinhoop. Maar nu loop ik op de zaken vooruit. We moeten eigenlijk teruggaan naar de tijd vóór de vermoedelijk gebroken rug, vóór goede en slechte scholen. We moeten bij het begin beginnen.

• • •

Mijn moeder hield tot in de kleine uurtjes van 1 maart 1944 vol voordat ze ondergetekende ter wereld bracht. Als dat een dag eer-

der was gebeurd, zou ik een schrikkelbaby zijn geweest en dat wilde ze niet. Eens in de vier jaar een verjaardag vieren: dat was toch niks? Maar dan zou ik nu wel slechts achttienhalf jaar oud zijn.

Ik heb geluk dat ik überhaupt ben geboren. Grace Irene Daltrey – maar je mag haar Irene noemen, dat deed iedereen – had in 1938 te horen gekregen dat ze een nierziekte had. Nadat een van haar nieren was weggehaald, ging haar gezondheid verder achteruit en uiteindelijk kreeg ze polio. Ze bracht twee maanden door in een ziekenhuis in Fulham, in een van de eerste ijzeren longen van het Verenigd Koninkrijk, en heel lang was het een dubbeltje op zijn kant. Ze overleefde het ternauwernood, maar in de paar jaren daarop was ze wel aan een rolstoel gekluisterd.

Belangrijker echter, vanuit mijn gezichtspunt althans, was het feit dat de artsen tegen haar zeiden dat ze nooit kinderen zou kunnen krijgen. Als dat was uitgekomen, dan zou dit een dun boekje zijn geworden, maar mijn vader nam de uitdaging aan. Toen de oorlog uitbrak, vertrok hij met de Royal Artillery naar Frankrijk, maar ook dat hield hem niet tegen. Hij mocht geregeld met buitengewoon verlof naar huis om mijn moeder op te zoeken. Negen maanden na een wel heel buitengewoon verlof werd ik tegen alle verwachtingen in geboren: Roger Harry Daltrey.

Het was geen makkelijke tijd om een kind op de wereld te zetten. Maart 1944 was de derde en ergste maand van Operatie Steinbock, een vijf maanden durende kleine Blitz die helemaal niet klein was. De Luftwaffe bombardeerde Londen en daarna, toen de Duitsers steeds wanhopiger werden, lanceerden ze de vliegende bommen (V1's). De eerste was raak toen ik acht weken oud was. Een maand later lieten de Duitsers er meer dan honderd per dag vallen.

Een van hun doelen was de munitiefabriek in Acton Green, ruim drie kilometer bij Percy Road vandaan. Eddie Chapman, de dubbelspion, moest aan de Duitsers rapporteren waar ze hun bommen het best konden laten vallen, maar hij loog, dus misten ze altijd doel. Gelukkig maar dat hij dat heeft gedaan, maar het betekende wel dat de straten van Shepherd's Bush de volle laag kregen. Elke keer als je in de ondergrondse ging schuilen, wist je nooit of na afloop je huis er nog stond of dat de plek in een krater was veranderd.

Ik vermoed dat mijn moeder en ik heel wat nachten in metrostation Hammersmith hebben geschuild. Ongeveer een week voordat ik kwam, dacht ze dat de bevalling was begonnen toen ze tijdens een zware nacht op perron 4 bivakkeerde. Nu, al die jaren later, is het moeilijk voor te stellen dat ze dat allemaal in haar een-tje heeft moeten doen, terwijl mijn vader aan het vechten was. En het moet ook zwaar zijn geweest toen mijn moeder en ik gedurende dertien maanden werden geëvacueerd naar een boerderij in Stranraer, in Zuidwest-Schotland, om aan de ergste aanvallen te ontsnappen. Mevrouw Jameson, de vrouw bij wie we in huis waren, had haar vierkamerccottage al opengesteld voor een andere boerenfamilie, maar ze maakte toch ruimte voor mijn moeder en mij, mijn tante Jessie en haar twee dochters. Met z'n vijven in één kamer. Meer dan zeven decennia later is het weleens tijd om mevrouw Jameson en haar familie alsnog te bedanken.

Het moet voor een jonge moeder een hele ontreddering zijn geweest, maar Irene klaagde nooit. Zelfs jaren later heb ik mijn moeder noch mijn vader ooit iets akeligs horen zeggen over hun leven in de oorlog. Ze hadden het alleen maar over mooie tijden. Zes jaar dood en verderf van ongekende omvang en alles was helemaal prima.

Ik geloof niet dat er ook maar één oorlogskind was dat zich hierdoor liet bedotten. Kinderen hebben dingen haarscherp in de gaten. Ze weten het wanneer dingen helemaal niet prima zijn. En tussen de regels van de vrolijke verhalen door zien ze hoe de vork in de steel zit. Zelfs op heel jonge leeftijd wist ik al dat het zwaar was geweest voor mijn vader. Hij verloor zijn broer in Birma. Ze zeiden dat het dysenterie was, maar hij zat in een Japans krijgsgevangenkamp, dus wie wist waaraan hij was gestorven? Mijn vader praatte er eigenlijk nooit over, maar ik merkte wel dat er iets was.

Op een dag reden we naar Lancing in Sussex om op bezoek te gaan bij mijn jongere zus, Gillian. Ze hadden een hartruis bij haar ontdekt en haar naar een herstellingsoord gestuurd. Op een of andere manier had mijn vader de hand weten te leggen op een statige oude taxi – ik weet niet hoe hem dat was gelukt – maar het was de enige manier waarop we in het jaar dat ze van huis was elke zondag bij haar op bezoek konden. Nu was het Wapenstilstandsdag. Even voor elven reed hij de taxi voor en liet ons op de stoep stilte in acht nemen, zoals hij elk jaar deed. Ik zag dat er een traan over zijn wang rolde.

Voor een jonge jongen was het een schok om zijn vader zo te zien. Hij was een lieve man, maar leeg, als het ware. Dat heeft de oorlog met hem gedaan. Ik weet nog dat hij diezelfde blik in zijn ogen had op de dag voordat hij stierf. Dat was negen maanden nadat mijn jongste zus, Carol, aan borstkanker overleed. Ze was nog maar tweeëndertig. Die dag begreep ik dat mijn vader stilletjes had gehuild; niet alleen sinds haar dood, maar sinds zijn terugkeer uit de oorlog.

Dat heeft het met veel mensen gedaan. Het heeft iets weggenomen.

Petes vader, Cliff, leek heel erg op mijn vader, hoewel hij veel spraakzamer was. Ik ben ervan overtuigd dat het feit dat hij saxofoon in een RAF-band speelde hem heeft geholpen om met het trauma om te gaan. Mijn vader wilde alleen maar rust, en dat is altijd zo gebleven. Ik weet zeker dat hij de rest van zijn leven in shocktoestand was.

• • •

Mijn allereerste herinnering aan mijn vader was toen hij uit de oorlog thuiskwam. Hij was op D-Day gewond geraakt, maar kreeg meteen daarna administratieve taken toebedeeld en werd dus pas laat in 1945 gedemobiliseerd. Ik moet ruim anderhalf zijn geweest, dus het kan zijn dat die eerste herinnering bestaat uit een verzameling fragmenten. Maar ik weet nog dat het hele gezin voor het eerst bij elkaar was in onze voorkamer, waar alle stoelen aan de kant stonden. Ik herinner me nog de gewezen band op de laarzen van een man, en zijn rugzak en platte pet, en daarna mijn verbazing dat deze man, deze volslagen vreemdeling, er nog maar koud was en het bed al met mijn moeder deelde.

Nu lijkt dat alles zo ver weg, dat leven, die jeugd, opgroeien in de nasleep van de oorlog. Als je het niet hebt meegemaakt, kun je het je bijna niet voorstellen. Het is geen toeval dat iedereen die in hetzelfde jaar was geboren als ik in groei achterbleef. De eerste twee jaren van mijn leven waren de voedseltekorten het ergst. In 1945 besloten de Amerikanen een eind te maken aan hun Lend-Lease-programma, waarmee het Verenigd Koninkrijk op afbetaling voedsel uit de Verenigde Staten had kunnen krijgen. Tegelijkertijd moesten we zodra de vijandelijkheden ophielden het voedsel dat er was met de Duitsers delen.

Ik heb daar nooit iemand over horen klagen. De Duitsers waren de vijand tot de oorlog voorbij was en daarna deelden we zonder morren. Tenslotte waren zij er erger aan toe dan wij. Daar moest ik aan denken toen ik in 1966 voor het eerst met The Who naar Duitsland ging. Ik was alleen maar verbaasd. Hoe kwam het dat we met deze mensen hadden gevochten? Ze lijken zo erg op ons. Het zijn geweldige mensen. Terwijl we zes jaar lang een groot-scheepse oorlog met hen hebben gevoerd. Het is krankzinnig.

De rantsoenering ging het grootste deel van mijn jeugd nog door en onze eetlust kromp met onze maag mee. We kregen haver-moutpap als ontbijt en bij de avondmaaltijd boterhammen met suiker. Aan het ‘nationale brood’ werd calcium toegevoegd – het was voor de helft kalk – een truc om ons te laten denken dat we witbrood kregen. En je moest in de rij staan voor een wekelijks rantsoen van één portie eierpoeder.

Twee keer per jaar werden we getrakteerd op gebraden kip. In die tijd was dat een hele gebeurtenis, maar tegenwoordig zouden die kippen de supermarktschappen niet eens halen. Het waren kale, schriële, zenige mormels, meer bot en pezen dan vlees. In 1998 speelde ik Ebenezer Scrooge in *A Christmas Carol* in Madison Square Garden, en Bob Cratchit, de arme kantoorklerk die zo gemeen werd behandeld, had een kip die minstens twee keer zo groot was als wij na de oorlog hadden. En dan moesten wij medelijden met hém hebben...

Niets werd weggegooid, alles was iets waard: oude vodden, papier, blikken, stukjes touw en lege flessen. Er lag geen speelgoed in de schappen. Je kon niet even naar de winkel om een nieuwe wandelwagen te kopen of zelfs maar kinderkleren en -schoenen. Alles was tweede-, derde-, vierde-, zesdehands. We droegen onze schoenen tot de gaten erin vielen en dan deed mijn vader ons voor hoe

je ze kon lappen. Hoeveel mensen kunnen tegenwoordig nog hun eigen schoenen lappen?

Toen was het normaal, maar nu kun je je dat bijna niet meer voorstellen. Drie dramatische generaties en duizenden kilometers verwijderd van mijn huidige leven, en ik kan er nog steeds met mijn hoofd niet bij dat we vanaf dat punt tot hier zijn gekomen. Alleen kan ik me niet herinneren dat ik het allemaal zo moeilijk vond. Diep vanbinnen heeft het vast wel iets met me gedaan, maar zo op het oog heb ik een gelukkige jeugd gehad, afgezien dan van Reggie en zijn deken.

Hoe meer ik erover nadenk, hoe meer ik besef dat onze ouders deel waren van een verbazingwekkende generatie. Ze hadden eigenlijk niet zoveel nodig. Ze wilden alleen maar in vrede leven en zo nu en dan genieten.

Een knalfuif met een paar flessen bruinbier voelde als het feest van de eeuw. Het was zo simpel, maar ze hadden niet veel nodig om plezier te maken. Tegenwoordig is dat wel anders. We hebben zoveel en alles is pasklaar. Ik zou niet goed weten waar dat allemaal naartoe moet. Ik weet zeker dat als je jong bent en niet beter weet, je gewoon met de flow meegaat. Misschien kun je het me een keer uitleggen.

Voordat mijn zus zo ziek werd, stonden de zondagen in het teken van het gezin. Wij allemaal, de hele uitgebreide Daltrey-bende, begonnen de dag in de kerk in Ravenscourt Park Road. Ik zat in het koor. Ik zei het je al: als een engeltje. En dan, na zondagsschool, reden we in colonne naar Hanwell, met mijn vaders taxi voorop. Het was een Austin 12/4 Low Loader, het koetswerk was van Strachan-of-Acton. Het dak kon naar achteren worden gevouwen, net als bij een dure Rolls-Royce. Onze chauffeur zat voorin. Mijn moeder zat naast hem achter een geïmproviseerde deur, op een stoel die hij had vastgeschroefd op de plek waar vroe-

ger de bagageruimte was geweest. Wij zaten allemaal achterin en wuifden koninklijk naar onze onderdanen. Het was fantastisch.

Er was een plek die Bunny Park heette, vlak onder het Wharncliffe-viaduct in Hanwell, en daar speelden we de hele zondagmiddag cricket, terwijl de Great Western-stoomtreinen langsraasden. Op lange zomerdagen ging dat uren door en alle neven, nichten, ooms en tantes deden mee.

Misschien herinner ik me alleen nog de mooie dingen. Misschien maak ik er het beste van, precies zoals zij deden. Er zijn vast ruzies geweest, maar die kan ik me niet herinneren. Ze zeiden vroeger dat ik een verschrikking was. Ik haalde altijd kattenkwaad uit. Ik was altijd iets aan het bouwen en rotzooi aan het maken. Wat ik me wel herinner is dat ik moest knokken voor alles wat ik wilde. In die dagen kreeg je niets cadeau. Maar dat was niet erg. Ik betwijfel of mijn leven er nu net zo had uitgezien als ik die les niet van jongs af aan had geleerd.

• • •

We woonden in een huis op Percy Road nummer 16, waar we kamers huurden. Mijn tante Jessie en mijn oom Ed woonden beneden met mijn drie nichten, Enid en Brenda, beiden ouder dan ik, en Margaret, de jongste. Ik woonde boven met mijn moeder en deze vreemde meneer in legerlaarzen die mijn vader bleek te zijn. We hadden twee slaapkamers, een zitkamer en een keuken, wat een beetje krap werd toen mijn twee zussen kwamen. Achter de keuken, onder een kleine trap, bevond zich de gemeenschappelijke badkamer. Ik was de enige jongen die een badkamer moest delen met twee zussen en drie nichten. Vijf meisjes tegen één jongen. Ik leerde om mijn benen over elkaar te slaan.

Mijn oom en tante waren verstokte Labour-aanhangers – toen ik wat ouder was, namen ze ons mee naar weekendbijeenkomsten van Labour: een en al rokerige buurthuizen en bier. Met mijn vader praatte ik nooit over politiek. Hij had ook voor Labour moeten zijn, maar om redenen die nooit duidelijk zijn geworden had hij er een bloedhekel aan. Hij zei alleen maar dat ze uit hun nek lulden.

Mijn nichtjes waren trouwens heel intelligent. Ze praatten altijd honderduit over de dingen die ze die dag op school hadden geleerd en daar luisterde ik dan gefascineerd naar. Net als de meeste kinderen wilde ik graag leren. Dat had het systeem nog niet uit me geslagen. Enid was al jong met mode bezig. Ze was dol op iets wat ze de beatniks noemde. Voor mij waren het allemaal ouwe kerels, met hun gebreide slobbertruien en sjofele baarden. De meisjes kleeadden zich allemaal als Doris Day. Ze luisterden naar dixielandmuziek, die heel wat vrolijker was dan de Billy Cotton-band die ze elke zondag tijdens de lunch op de radio draaiden.

Enid en Brenda haalden al hun examens. Ze gingen naar de universiteit. Ik wist niet van wie ze hun hersens hadden geërfd. Het was verbijsterend. De andere zus van mijn moeder, Lorna, trouwde met een gast die Ernie heette en elektricien was. Ze hadden twee zoons, van wie er een op zijn veertiende naar Oxford ging. Beiden zijn topatoomgeleerden geworden. Je had zeker niet gedacht dat er in mijn familie atoomgeleerden zitten, hè? Al die neven en nichten zijn door het middelbareschoolsysteem vooruitgekomen. Zij waren de slimme arbeidersklasse, de middelbare-schoolgeneratie die na de oorlog het Verenigd Koninkrijk heeft opgebouwd en verder kwam in de wereld. Het bewijst dat het systeem werkte. Alleen werkte het niet voor mij. Ik denk dat ik meer moeite had met me aan te passen dan met de feitelijke opleiding

zelf. Ik was opstandiger dan mijn neven en nichten. Ik had er een bloedhekel aan als ze me zeiden wat ik moest doen.

Nee, dat is niet waar. In de Boys' Brigade volgde ik maar wat graag bevelen op, zong een eind weg op de schouders van de leider en marcheerde in formatie heen en weer over het strand. Ik vond het prima om me op de basisschool aan de regels te houden. Sterker nog, ik vond het heerlijk. Ik kon het goed vinden met de onderwijzers. Ik werd de beste van mijn klas. En het toppunt van mijn dag was de wandeling naar Victoria Junior Boys' School. Hoeveel kinderen kunnen dat zeggen?

Ik moest een korte broek, een vest en een trui dragen. De trui was het enige wolkje aan een verder helderblauwe hemel. Die trui was van wol. Geen mooie, zachte, lekker zittende lamswol. We spreken over het begin van de jaren vijftig. Hij was van dikke, jeu-kende, afschuwelijke wol. Schapenwol. Paardenwol. Staalwol zou nog minder gejeukt hebben. Ik zat jarenlang met die trui opgescheept en ik haatte hem. Maar toen, ik was acht, kocht mijn moeder een grijs flanellen shirt voor me, en dat betekende alles voor me.

Mijn moeder zei tegen me dat ik het maar twee dagen achter elkaar aan mocht, want dan moest het in de was. Terug naar de jeukende, irriterende, afschuwelijke klotetrui. Dus stond ik om zes uur 's ochtends op om dat shirt te wassen, te drogen en te strijken, zodat ik het elke dag aan kon. Ik was een slaaf van mode. Of van gemak.

In de laatste drie jaar van de basisschool was meneer Blake mijn meester, en van hem hield ik bijna evenveel als van dat flanellen shirt. Hij leerde me over geschiedenis en aardrijkskunde, en over alles waar ik belangstelling voor had. Hij nam ons mee op schoolreisjes en we deden interessante dingen met hem; we leer-

den op een natuurlijke manier, wat ook het beste is. En hij vond dat ik iets in mijn mars had. ‘Een jongen met brede interesses, praktisch, intellectueel, muzikaal en sportief,’ schreef hij in mijn eindejaarsrapport in 1955. Misschien had ik ook wel atoomwetenschapper kunnen worden.

Die zomer slaagde ik voor mijn basisschoolexamen en ‘won’ een plekje op Acton County Grammar. Tegelijkertijd kreeg mijn vader promotie bij Armitage Shanks, de ‘sanitair aardewerk’-fabrikant, waarmee ook het hele gezin een stapje verder kwam in de wereld. We verhuisden drie kilometer naar het westen, naar het lommerrijke, twee-onder-een-kapparadijs van 135 Fielding Road in Bedford Park. We hadden onze eigen badkamer, onze eigen voor- en achtertuin. Het was de droom van elk arbeidersgezin. Mij kon dat allemaal geen snars schelen. Ik wilde helemaal niet weg. Ik wilde mijn vrienden niet achterlaten. Drie kilometer hadden net zo goed een miljoen kilometer geweest kunnen zijn. Ik had het gevoel alsof we naar Mars waren verhuisd.